

Raad van de
Europese Unie

Brussel, 16 mei 2023
(OR. en)

9260/23

CULT 62
RELEX 580
JAI 601
COEST 308
ASIM 58
AUDIO 46
CIVCOM 123
COCON 32
COHAFA 50
COPS 238
IXIM 122
NDICI 12
PROCIV 28
VISA 99

RESULTAAT BESPREKINGEN

van:	het secretariaat-generaal van de Raad
aan:	de delegaties
Betreft:	Conclusies van de Raad over bedreigde en ontheemde kunstenaars

Voor de delegaties gaan in de bijlage de conclusies van de Raad over bedreigde en ontheemde kunstenaars, zoals goedgekeurd door de Raad (Onderwijs, Jeugdzaken, Cultuur en Sport) tijdens zijn zitting van 16 mei 2023.

CONCLUSIES VAN DE RAAD OVER BEDREIGDE EN ONTHEEMDE KUNSTENAARS

DE RAAD VAN DE EUROPESE UNIE,

ONDERKENNENDE

1. het belang van creatieve en culturele rechten, zoals verankerd in zowel mondiale¹ als regionale² mensenrechteninstrumenten, ten behoeve van het behoud van menselijke waardigheid, culturele diversiteit, pluralisme, democratie en de intrinsieke waarde van cultuur;
2. het werk van internationale organisaties op het gebied van de vrijheid van artistieke expressie, zoals Unesco – in wier Verdrag van 2005 wordt erkend dat er maatregelen moeten worden genomen om de diversiteit van cultuuruitingen te beschermen, met name in situaties waarin cultuuruitingen kunnen worden bedreigd door de mogelijkheid van uitsterven of ernstige belemmering³ – en de Raad van Europa⁴, en dan met name zijn *Manifesto on the Freedom of Expression of the Arts and Culture in the Digital Era* ("Manifest over de vrijheid van artistieke en culturele expressie in het digitale tijdperk");

¹ Onder meer artikel 27 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, die in 2023 haar 75-jarig bestaan viert, of artikel 15 van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten.

² Onder meer het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie.

³ Unesco-Verdrag van 2005 betreffende de bescherming en de bevordering van de diversiteit van cultuuruitingen.

⁴ Op basis van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens (EVRM) heeft de Raad van Europa bijvoorbeeld een verslag over artistieke vrijheid gepubliceerd en het Manifest over de vrijheid van artistieke en culturele expressie in het digitale tijdperk uitgebracht, waarin onder meer wordt gesteld dat beperkingen van de vrijheid van expressie en artistieke vrijheid gevolgen hebben voor de hele samenleving, aangezien haar pluriformiteit en de vitaliteit van het democratische proces haar hierdoor worden ontnomen.

3. de conclusies van de Europese Raad van 15 december 2022 en 9 februari 2023, waarin de Russische aanvalsoorlog tegen Oekraïne opnieuw met klem wordt veroordeeld, de volledige steun van de Unie voor de onafhankelijkheid, soevereiniteit en territoriale integriteit van Oekraïne binnen zijn internationaal erkende grenzen andermaal wordt bevestigd⁵, en de toezegging wordt herhaald om de steun aan ontheemden op te voeren⁶;
4. de resolutie van het Europees Parlement over culturele solidariteit met Oekraïne, waarin uiting wordt gegeven aan oprechte solidariteit met kunstenaars⁷, aangezien kunst en cultuur een fundamentele rol zullen spelen bij het herstel en de wederopbouw van Oekraïne, en met name waardering wordt uitgesproken voor het optreden van de Oekraïense uitvoerende en scheppende kunstenaars die verzet hebben geboden tegen de Russische invasie door hun kunst te beoefenen⁸;
5. het EU-werkplan voor cultuur 2023-2026⁹, dat verschillende acties¹⁰ bevat met betrekking tot het onderwerp bedreigde¹¹ en ontheemde kunstenaars.

⁵ Doc. EUCO 34/22.

⁶ Doc. EUCO 1/23.

⁷ Zie bijlage II voor de definitie van "kunstenaars".

⁸ Resolutie van het Europees Parlement van 20 oktober 2022 over culturele solidariteit met Oekraïne en een gemeenschappelijk noodresponsmechanisme voor cultureel herstel in Europa (2022/2759(RSP))

⁹ Resolutie van de Raad over het EU-werkplan voor cultuur 2023-2026 (PB C 466 van 7.12.2022, blz. 12).

¹⁰ Bijvoorbeeld op het gebied van artistieke vrijheid, het behoud van cultureel erfgoed en de versterking van de lokale culturele en creatieve sectoren in Oekraïne, en de rol van cultuur en culturele professionals bij de bevordering en verdediging van de democratie en de mensenrechten in een kwetsbare context.

¹¹ Zie bijlage II voor de definitie van "bedreigde kunstenaars".

OVERWEGEND HETGEEN VOLGT

6. kunstenaars spelen wereldwijd een belangrijke rol in het leven, de ontwikkeling en de veerkracht van samenlevingen en individuen, en zij moeten dit kunnen doen met behoud van hun creativiteit en vrijheid van expressie;
7. daarom moet aan kunstenaars overeenkomstig de bestaande regelgeving bescherming worden geboden tegen bedreigingen en schendingen van welke aard en vorm dan ook waardoor zij vanwege hun artistieke werk gevaar lopen;
8. de Russische aanvalsoorlog tegen Oekraïne is ook een aanval op de culturele identiteit van Oekraïne, en de culturele dimensie kan een belangrijke rol vervullen in de verschillende vormen van steun aan Oekraïne.

BENADRUKKEND

9. de moed en vastberadenheid van alle kunstenaars, met name vrouwelijke kunstenaars, die hun stem laten horen via de kracht van cultuur om rechtvaardige en vreedzame samenlevingen, vrijheid en democratie te bevorderen en zich te verzetten tegen oorlog, vervolging en onverdraagzaamheid;
10. de belangrijke rol, vroeger en nu, van in ballingschap levende kunstenaars om vrede, wederzijds begrip, vrijheid, democratie en culturele diversiteit te bevorderen, en hoe belangrijk het is dat bedreigde en ontheemde kunstenaars de kans krijgen om hun artistieke werk voort te zetten en te blijven getuigen van lopende gebeurtenissen;
11. dat kunstenaars hun artistieke werk niet langer veilig kunnen voortzetten in landen over de hele wereld waar democratische waarden worden onderdrukt of verboden, en dat dit ook geldt voor Russische en Belarussische kunstenaars die kritisch staan tegenover het regime en juist daarom worden bedreigd en vervolgd;
12. dat de Russische aanvalsoorlog tegen Oekraïne heeft geleid tot een grootschalige ontheemding van Oekraïense burgers en tot een humanitaire crisis op een in Europa sinds de Tweede Wereldoorlog ongeken­de schaal, met enorme gevolgen, onder meer voor kunstenaars en hun vrijheid van expressie, waaruit opnieuw is gebleken dat we er in Europa op voorbereid moeten zijn om op zowel korte als lange termijn steun te verlenen aan bedreigde en ontheemde kunstenaars via de passende institutionele en juridische kaders.

IS INGENOMEN MET

13. de maatregelen die de EU en haar lidstaten hebben genomen om kunstenaars, met inbegrip van kunststudenten, en onafhankelijke journalisten¹² die op de vlucht zijn voor de Russische aanvalsoorlog tegen Oekraïne een veilige haven¹³ te bieden, en met de initiatieven in het kader van het programma Creatief Europa¹⁴ ter ondersteuning van Oekraïense kunstenaars die door de oorlog zijn getroffen, alsook met het Erasmus+-programma om Oekraïense kunststudenten te ondersteunen.

VERZOEKT DE LIDSTATEN, OP DE PASSENDE NIVEAUS EN VIA DE PASSENDE INSTITUTIONELE EN JURIDISCHE KADERS, OM:

14. te overwegen verdere maatregelen te nemen om de capaciteit te vergroten om veilige havens en zogenaamde "toevluchtssteden"¹⁵ aan te bieden voor bedreigde en ontheemde kunstenaars uit verschillende delen van de wereld, en bij te dragen aan netwerkvorming voor dergelijke kunstenaars;
15. te overwegen om, in voorkomend geval, reguliere verblijven voor kunstenaars om te vormen tot noodverblijven, om tegemoet te komen aan de behoeften van bedreigde en ontheemde kunstenaars, waaronder kunstenaars die zijn gevlucht voor de Russische aanvalsoorlog tegen Oekraïne;
16. te overwegen een holistische langetermijnaanpak te hanteren bij het opvangen van bedreigde en ontheemde kunstenaars en hun gezinnen, door niet alleen een veilige haven te bieden maar ook mogelijkheden om deel te gaan uitmaken van de lokale gemeenschap en het culturele leven en om artistiek actief te blijven en gehoord te worden, alsook het leren van de taal van het gastland aan te moedigen.

¹² Zie bijvoorbeeld de conclusies van de Raad over de bescherming en veiligheid van journalisten en andere mediaprofessionals (PB C 245 van 28.6.2022, blz. 4), waarin de lidstaten en de Commissie worden verzocht onafhankelijke en in ballingschap levende journalisten en mediaprofessionals, met name uit landen als Oekraïne, Belarus en de Russische Federatie, te ondersteunen.

¹³ Zie bijlage II voor de definitie van "veilige haven".

¹⁴ Europese Commissie, Ondersteuning van Oekraïense kunstenaars, culturele en creatieve professionals en organisaties.

¹⁵ Zie bijlage II voor de definitie van "toevluchtssteden".

VERZOEKT DE LIDSTATEN, DE EUROPESE COMMISSIE EN DE HOGE VERTEGENWOORDIGER VAN DE UNIE VOOR BUITENLANDSE ZAKEN EN VEILIGHEIDSBELEID¹⁶, OP HUN RESPECTIEVE BEVOEGDHEIDSGEBIEDEN EN OP DE PASSENDE NIVEAUS, OM:

17. de dialoog met Oekraïense partners over manieren om de Oekraïense culturele en creatieve sectoren te blijven steunen in stand houden en de promotie van de Oekraïense cultuur in de EU aan te moedigen met deelname van Oekraïense kunstenaars, onder wie bedreigde en ontheemde kunstenaars, en culturele organisaties, met volledige inachtneming van de autonomie en diversiteit van de culturele sector;
18. via alle relevante kanalen maatregelen te nemen om de artistieke vrijheid en de rechten van kunstenaars wereldwijd te eerbiedigen en te beschermen, met inbegrip van het recht om zonder censuur of intimidatie te creëren;
19. steun te blijven verlenen aan kunstenaars in de EU die bedreigd of ontheemd zijn als gevolg van of door hun verzet tegen onderdrukkende regimes of oorlog, met name de Russische aanvalsoorlog tegen Oekraïne;
20. overleg te plegen met actoren die actief zijn in het bieden van veilige havens voor bedreigde en ontheemde kunstenaars vooruitlopend op de periodieke verslagen bij het Unesco-Verdrag van 2005¹⁷, en indien dat relevant is, de kwestie van veilige havens voor bedreigde en ontheemde kunstenaars in die verslagen op te nemen.

¹⁶ Met inachtneming van het in artikel 5, VEU neergelegde subsidiariteitsbeginsel.

¹⁷ Unesco-Verdrag van 2005 betreffende de bescherming en de bevordering van de diversiteit van cultuuruitingen, artikel 9.

VERZOEKT DE COMMISSIE EN DE HOGE VERTEGENWOORDIGER VAN DE UNIE
VOOR BUITENLANDSE ZAKEN EN VEILIGHEIDSBELEID OM:

21. een uitgebreid overzicht beschikbaar te stellen van actuele informatie over de bilaterale bijstand van de EU en de lidstaten aan Oekraïne op het gebied van cultuur en de creatieve sectoren, waaronder de bijstand aan bedreigde en ontheemde Oekraïense kunstenaars;
 22. bij te dragen aan netwerkvorming en de uitwisseling van informatie, beste praktijken en ervaringen tussen lidstaten en niet-overheidsactoren die hulp verlenen aan bedreigde en ontheemde kunstenaars;
 23. sectoroverschrijdende transnationale beleidssamenwerking op het gebied van artistieke vrijheid te ondersteunen, onder meer door acties voor bedreigde en ontheemde kunstenaars te ondersteunen, rekening houdend met de ervaringen na de oproep in het kader van Creatief Europa tot ondersteuning van Oekraïense ontheemden en de Oekraïense culturele en creatieve sectoren.
-

Referentiedocumenten

- Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (PB C 364 van 18.12.2000, blz. 1)
- Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's betreffende het actieplan voor Europese democratie (doc. COM(2020) 790 final).
- Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden. Council of Europe Treaty Series 005, Raad van Europa, 1950.
- Conclusies van de Raad over de bescherming en veiligheid van journalisten en andere mediaprofessionals – PB C 245 van 28.6.2022, blz. 5.
- Resolutie van de Raad over het EU-werkplan voor cultuur 2023-2026 – PB C 466 van 7.12.2022, blz. 1.
- Verklaring van de Conferentie van ministers van Cultuur van de Raad van Europa "Bouwen aan onze toekomst: creativiteit en cultureel erfgoed als strategische hulpbronnen voor een divers en democratisch Europa", 1 april 2022.
- Verklaring van de Europese ministers verantwoordelijk voor cultuur, audiovisuele media en de media, Angers, uitgave 2022.
- Europese Commissie, "De EU steunt Oekraïne via cultuur", uitgave 2022.

- [Conclusies van de Europese Raad van 15 december 2022 \(doc EUCO 34/22\).](#)
- [Conclusies van de Europese Raad van 9 februari 2023 \(doc. EUCO 1/23\).](#)
- [Conclusies van de Europese Raad van 23 maart 2023 \(doc. EUCO 4/23\).](#)
- Resolutie van het Europees Parlement van 20 oktober 2022 over culturele solidariteit met Oekraïne en een gemeenschappelijk noodresponsmechanisme voor cultureel herstel in Europa (2022/2759(RSP)).
- Resolutie van het Europees Parlement van 14 december 2022 over de uitvoering van de nieuwe Europese agenda voor cultuur en de EU-strategie voor internationale culturele betrekkingen (2022/2047(INI)).
- International Cities of Refuge Network, ICORN, *What is ICORN*, uitgave 2023. Beschikbaar op: <https://icorn.org/what-icorn> (geraadpleegd op 20 maart 2023)
- OESO, Policy Responses on the Impacts of the War in Ukraine ("Beleidsrespons op de oorlog in Oekraïne"), uitgave 2022.
- Verordening (EU) 2021/818 van het Europees Parlement en de Raad van 20 mei 2021 tot vaststelling van het programma Creatief Europa (2021-2027) en tot intrekking van Verordening (EU) nr. 1295/2013 (PB L 189 van 28.5.2021, blz. 34).
- Stuurgroep Cultuur, Erfgoed en Landschappen (CDCPP), Jaroslav Andel, Giuliana De Francesco, Kata Krasznahorkai, Mary Ann DeVlieg, Sara Whyatt, ondersteund door Levan Kharatishvili, *Manifesto on the Freedom of Expression of Arts and Culture in the Digital Era*, uitgave 2020.

- Stuurgroep Cultuur, Erfgoed en Landschappen (CDCPP), *Free to Create: Artistic Freedom in Europe – Verslag van de Raad van Europa over de vrijheid van artistieke expressie*, uitgave 2023.
- Unesco-Verdrag van 2005 betreffende de bescherming en de bevordering van de diversiteit van cultuuruitingen, uitgave 2015.
- UNHCR, situatie van vluchtelingen in Oekraïne, gegevens bijgewerkt in december 2022.
- Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten, A/RES/2200, 1966.
- Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UVRM). Resolutie 217 A (III) van de Algemene Vergadering, 1948.

Definities

In deze conclusies van de Raad gelden de volgende definities:

Kunstenaar: de definitie van "kunstenaar" moet ruim worden opgevat, met inbegrip van alle professionals in de culturele en creatieve sectoren zoals gedefinieerd in artikel 2 van Verordening (EU) 2021/818 van het Europees Parlement en de Raad van 20 mei 2021 tot vaststelling van het programma Creatief Europa (2021-2027) en tot intrekking van Verordening (EU) nr. 1295/2013.

Veilige haven: een "veilige haven" wordt gedefinieerd als een mogelijkheid voor kunstenaars die worden bedreigd in hun thuisland om gedurende een beperkte periode op een andere plaats bescherming te zoeken en, als ze dat willen, artistiek actief te blijven.

Bedreigde kunstenaars: kunstenaars die worden bedreigd door een gewapend conflict, vervolging of onderdrukking.

Noodverblijf: een plaats voor de tijdelijke hervestiging van een bedreigde kunstenaar, die deze accommodatie biedt en de mogelijkheid om zijn of haar werk op een veilige plaats voort te zetten. Een noodverblijf kan worden aangeboden in het kader van reeds bestaande verblijfsprogramma's voor kunstenaars of door het creëren van nieuwe verblijven voor kunstenaars met als specifiek doel ondersteuning van ontheemde kunstenaars die op de vlucht zijn voor een gewapend conflict.

Toevluchtssteden: volgens het International Cities of Refuge Network (Icorn) zijn "toevluchtssteden" steden of regio's die bedreigde schrijvers en kunstenaars onderdak bieden en zo de vrijheid van meningsuiting bevorderen, de democratische waarden verdedigen en internationale solidariteit bevorderen. Icorn-steden bieden langdurig, maar tijdelijk onderdak aan degenen die in gevaar zijn als direct gevolg van hun creatieve activiteiten¹⁸.

¹⁸ International Cities of Refuge Network.